

EUR Research Information Portal

Vragen en ondersteuningsbehoefte bij de media-opvoeding door ouders van jonge kinderen

Published in:

Tijdschrift voor Communicatiewetenschap (print)

Publication status and date:

Published: 01/01/2016

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Document License/Available under:

Article 25fa Dutch Copyright Act

Citation for the published version (APA):

Nikken, P. (2016). Vragen en ondersteuningsbehoefte bij de media-opvoeding door ouders van jonge kinderen. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap (print)*, 44(1), 4-23.

[Link to publication on the EUR Research Information Portal](#)

Terms and Conditions of Use

Except as permitted by the applicable copyright law, you may not reproduce or make this material available to any third party without the prior written permission from the copyright holder(s). Copyright law allows the following uses of this material without prior permission:

- you may download, save and print a copy of this material for your personal use only;
- you may share the EUR portal link to this material.

In case the material is published with an open access license (e.g. a Creative Commons (CC) license), other uses may be allowed. Please check the terms and conditions of the specific license.

Take-down policy

If you believe that this material infringes your copyright and/or any other intellectual property rights, you may request its removal by contacting us at the following email address: openaccess.library@eur.nl. Please provide us with all the relevant information, including the reasons why you believe any of your rights have been infringed. In case of a legitimate complaint, we will make the material inaccessible and/or remove it from the website.

Vragen en ondersteuningsbehoefte bij de mediaopvoeding door ouders van jonge kinderen

Inleiding

Voor jonge kinderen is het normaal om dagelijks allerlei media-apparaten te gebruiken (Rideout, 2011, 2014; Gutnick, Robb, Takeuchi & Kotler, 2011; Ofcom, 2014). Apparaten als tablets en smartphones zijn steeds simpeler te bedienen, waardoor ook jongere kinderen makkelijk toegang hebben tot de media. Mede omdat er een veelheid aan educatieve of onderhoudende media voor jonge kinderen is (Chiong & Shuler, 2010; Shuler, 2012), kan het mediagebruik allerlei voordelen voor hun ontwikkeling met zich meebrengen (Marsh et al., 2005; Christakis, 2014). Tegelijkertijd kunnen jonge kinderen met de toegankelijke media-apparaten echter ook gemakkelijk ‘ongeschikte’ onderwerpen tegenkomen of kunnen ze te veel tijd aan media gaan besteden waardoor andere belangrijke ontwikkelingsactiviteiten te weinig aandacht krijgen (American Academy of Pediatrics 2001, 2011; Landsmeer, L’Hoir, Schoenmakers & Pillen, 2014). Voor ouders betekent de aanwezigheid van media in huis dus zowel een zorg als een zegen. Enerzijds vinden veel ouders het prima dat hun jonge kinderen verschillende apparaten thuis of zelfs op hun slaapkamer gebruiken voor vermaak of educatie (Haines et al., 2013; Vandewater et al., 2007). Anderzijds uiten ouders ook hun bezorgdheid of twijfelen ze hoe ze hun kinderen tegenwoordig het beste kunnen opvoeden met de alom aanwezige media (Duimel & Meijering, 2013; Nikken & Markx, 2014; Vaala & Hornik, 2014). Tot nu toe is veel onderzoek verricht naar hoe ouders hun kinderen begeleiden bij het mediagebruik (o.a. Valkenburg, Krmar, Peeters & Marseille, 1999) en of de opvoeding effectief is (o.a. Nathanson, 2004), maar er is nog weinig onderzoek naar de beleving van die mediaopvoeding door ouders. De huidige studie geeft hier wel inzicht in. Dat wil zeggen: er is gekeken in hoeverre ouders van jonge kinderen vragen hebben bij de mediaopvoeding, zij zich competent in de mediaopvoeding voelen en in hoeverre zij behoefte aan steun hebben bij de dagelijkse mediaopvoeding. Daarbij gaat de studie in op kenmerken van de

---

* Prof. dr. Peter Nikken is bijzonder hoogleraar Mediaopvoeding bij de Erasmus School of History, Culture and Communication van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Contactgegevens: Nederlands Jeugdinstituut, Postbus 19221, 3501 DE Utrecht. Tel.: +31302306409.

ouders, het gezin en de kinderen die samenhangen met hoe ouders de mediaopvoeding beleven en hun behoefte aan steun bij de mediaopvoeding.

In de dagelijkse routine van het opvoeden hanteren ouders verschillende strategieën om het mediagebruik van kinderen te reguleren of begeleiden. Onderzoek naar de mediaopvoeding (o.a. Notten & Kraaykamp, 2009; Nikken & Jansz, 2006, 2013; Valkenburg et al., 1999) noemt bijvoorbeeld *co-use* (samen media gebruiken), *supervisie* (in de buurt blijven als een kind een apparaat gebruikt), *actieve mediatie* (kritisch inhoud bespreken, uitleg geven of informeren over het mediagebruik), *restrictieve mediatie* (afspraken maken over wanneer en wat is toegestaan), *monitoring* (na het gebruik van de computer de logbestanden van de kinderen bekijken) en *technische restricties* toepassen (gebruik maken van filters, 'parental controls' of kindersloten op apparaten). Studies hebben ook aangetoond dat de inmenging door ouders effectief is, bijvoorbeeld om kinderen meer kritisch na te laten denken over nieuwsinhouden (Austin, 1993), reclame (Buijzen & Valkenburg, 2005) of geweldsbeelden (Nathanson, 2004).

Het onderzoek naar mediaopvoeding heeft ook overtuigend uitgewezen dat de mate waarin ouders aan mediaopvoeding doen afhangt van hoe ouders denken over de voordelen en nadelen van de media voor kinderen (bijv. Austin, 2001; Nikken & Jansz, 2006, 2013; Valkenburg et al., 1999). Ouders die de voordelen van de media zien, gebruiken de media vaker samen met hun kinderen voor vertier of educatie, praten vaker met hun kinderen over media-inhouden of doen meer aan supervisie. Ouders die bezorgd zijn over negatieve effecten leggen vaker restricties op, gebruiken 'parental controls' en praten ook vaker kritisch over de media-inhouden met hun kinderen. Tot slot heeft onderzoek aangetoond dat de mate waarin ouders aan mediaopvoeding doen ook samenhangt met verschillende kenmerken van de ouders, de kinderen en het gezin, zoals geslacht, leeftijd, sociaaleconomische status, huwelijkse staat, werkomstandigheden, aantal kinderen in huis, het aantal apparaten in huis en het mediagebruik en de mediavaardigheden van de gezinsleden (bijv. Bocking & Bocking, 2009; Notten & Kraaykamp, 2009). Volgens Warren (2001, 2003, 2005) gaan veel van vorengenoemde situationele voorspellers van de mediaopvoeding samen met de mate waarin ouders betrokken zijn bij de opvoeding en met de tijd en energie die ze kunnen investeren in de mediaopvoeding van hun kinderen. Sommige ouders willen wel aan mediaopvoeding doen, maar komen er door omstandigheden gewoon niet aan toe.

Aangezien het media-aanbod de afgelopen decennia vooral voor jongere kinderen in omvang enorm is toegenomen, en qua apparatuur sterk is veranderd waardoor het voor hen ook meer toegankelijk is (Chiong & Shuler, 2010; Takeuchi, 2011), is het aannemelijk dat ouders van jongere kinderen nu meer vragen hebben bij de mediaopvoeding. Volgens een recente kwalitatieve verkenning onder professionals in de opvoedingsondersteuning lijkt de behoefte aan steun bij de mediaopvoeding onder ouders van kinderen weliswaar latent, maar bij doorvragen inderdaad hoog (Duimel &

Meijering, 2013). Ouders beginnen zelf niet direct over de media, maar tijdens opvoedgesprekken over algemene problemen komen de media bijna altijd wel ter sprake. De meeste vragen gaan daarbij over: wat is normaal? Bijvoorbeeld: hoe reguleer je de tijd die kinderen met media doorbrengen het beste, of vanaf welke leeftijd mag een kind iets doen? Volgens de professionals twijfelen ouders daarnaast regelmatig over de inhoud van mediaproducten voor kinderen; ze vragen zich dan af wat goed en wat slecht is. Gedegen onderzoek onder ouders zelf naar hoe zij de mediaopvoeding beleven is schaars. Een kwalitatieve studie van Evans, Jordan en Horner (2011) laat evenwel zien dat Amerikaanse ouders moeite kunnen hebben met het limiteren van televisiekijken. Ouders vermijden het opleggen van restricties, omdat ze verwachten dat het tot ruzies en frustraties leidt, ze geen alternatieve tijdsbesteding weten te bieden en ze de media juist ook goed voor kinderen vinden. Recentelijk is daarnaast ook een Nederlandse survey verricht onder ouders met kinderen tot 12 jaar oud (Nikken & Markx, 2014). De survey laat zien dat ouders allerlei opvoedvragen hebben, waaronder ook vragen over het mediagebruik van hun kinderen. Met name het beheersen van de tijd die kinderen aan media besteden is een belangrijk vraagstuk naast de vraag wat goede en slechte media-inhouden voor kinderen zijn. Verder bleek dat ouders die zich minder competente opvoeders voelen meer vragen hebben bij de mediaopvoeding. Ook ouders die de media negatieve effecten toeschrijven, zeggen vaker dat ze de mediaopvoeding moeilijk vinden dan ouders die minder zorgelijk over de media voor hun kinderen denken. Tot slot zeggen ouders van oudere kinderen meer vragen bij de mediaopvoeding te hebben dan ouders van peuters of kleuters.

Volgens Hermanns (2009) hebben veel ouders behoefte aan, veelal lichte, ondersteuning bij de opvoeding als zij moeite hebben met de opvoeding of twijfelen over hun opvoedcapaciteiten. Typische en veelvoorkomende opvoedvragen van ouders gaan bijvoorbeeld over consequent regels en afspraken hanteren en omgaan met gezondheid en ziektes, ongehoorzaamheid, kinderangsten, onvoldoende zelfvertrouwen, sociaal-emotionele ontwikkelingsproblemen, slaap- en eetproblemen en de vrijetijdsbesteding (Prinsen et al., 2012). Opvoedvragen ontstaan vaak bij ouders op momenten dat hun kinderen toe zijn aan nieuwe uitdagingen in hun ontwikkeling (Prinsen et al., 2012). Onderzoek van Nikken en Jansz (2013) en Nikken en Schols (2015) wijst er inderdaad op dat ouders de mediaopvoeding aanpassen aan het mediagedrag van hun jonge opgroeiende kinderen in lijn met hun behoeftes en hun ontwikkelingsniveau. Afhankelijk van wat kinderen willen en aankunnen, moeten ouders bijvoorbeeld streng of lankmoedig zijn in de familieregels voor het mediagebruik, de smaak en interesses van het kind accepteren of juist daar tegenin gaan, of maatschappelijk actuele nieuwsonderwerpen met het kind bespreken of deze juist omzeilen. Voor ouders kunnen dit lastige beslissingen zijn, vooral als ze daar nog geen eerdere ervaring mee hebben opgedaan, zoals bij eerstgeboren kinderen (Whiteman, McHale & Crouter, 2003). Verder hebben ouders vaker vragen bij de opvoeding als ze minder vertrouwen in hun eigen opvoedcapaciteiten hebben, minder goed in staat zijn om op hun eigen opvoeding te reflecteren en als ze een minder breed sociaal netwerk hebben

om aan te spreken bij eventuele vragen (Sanders, Markie-Dadds & Turner, 2003; Notten & Kraaykamp, 2009). Daarnaast is bekend dat als ouders problemen in de opvoeding willen bespreken, zij liever het informele netwerk van kennissen of andere ouders raadplegen dan dat ze professionals consulteren (Nikken & Markx, 2014; Prinsen et al., 2012).

Dat ouders moeite kunnen hebben met de opvoeding in het algemeen en de media-opvoeding in het bijzonder, kan begrepen worden vanuit het perspectief van Bronfenbrenners ecologische systeemtheorie (1979). Volgens deze theorie zijn meerdere elkaar beïnvloedende systemen (het micro-, meso-, exo- en macrosysteem) van invloed op de routines, patronen en individuele gedragingen van alle familieleden, alsook op hun ideeën en opvattingen. Binnen het microsysteem van het gezin waaronder de ouders en kinderen zelf vallen, behoren tegenwoordig ook de media die geweld of ongewild invloed uitoefenen op het gezinsleven. Het aantal beeldschermen in huis en de locatie ervan, alsook de inhoud van verschillende programma's, apps, films, websites die individueel of gezamenlijk bekeken of gebruikt worden, zijn medebepalend voor hoe er geleefd wordt (Ito et al., 2010). Media zijn medebepalend voor hoe laat en of er wel of niet gezamenlijk gegeten wordt, wanneer het bedtijd is, of kinderen buiten of binnen spelen en hoe gezinsleden daarbij met elkaar omgaan. Mediaopvoeding binnen het microsysteem omvat daarom niet enkel concrete interactieve gedragingen van de ouders als co-use en actieve en restrictieve mediatie, maar ook hun 'constructie van de leefomgeving' van het kind, bijvoorbeeld door kinderen hun eigen media-apparaten op de slaapkamer te laten hebben (Haines et al., 2013; Vandewater et al., 2007). Tegelijkertijd hebben de media als instituties (bijv. televisiezenders, internet-providers, uitgevers van (kinder)tijdschriften, games en apps, reclame-industrie, ontwikkelaars van media-apparaten) ook een rol in het exosysteem. Naast adviserende en controlerende mediabeleidsorganisaties (o.a. Kijkwijzer, PEGI en het Commissariaat voor de Media), bepalen de aanbieders van mediaproducties en -apparatuur voor een belangrijk deel het speelveld en de randvoorwaarden waarbinnen de dagelijkse media-opvoeding plaatsvindt.

Onderzoeksvragen

Dit onderzoek focust op de mate waarin ouders van jonge kinderen vragen hebben bij de mediaopvoeding, zich competent voelen in de mediaopvoeding en de mate waarin ze informatiebronnen raadplegen voor ondersteuning bij die opvoeding. Voor zover bekend is er nog maar weinig onderzoek gepubliceerd over de mate waarin ouders wel of geen vragen hebben bij de mediaopvoeding, om wat voor soort zorgen of opvoedproblemen het dan gaat, hoe vaardig ouders zichzelf vinden en of ouders met vragen over de mediaopvoeding ook hun netwerk aanspreken voor ondersteuning. Daardoor is ook nog weinig bekend over welke ouders de mediaopvoeding vooral lastig of leuk vinden en wie behoefte aan ondersteuning heeft. De komst van nieuwe smart media doet vermoeden dat vooral ouders van jonge kinderen zich moeten herbezinnen op de mediaopvoeding. In lijn met Bronfenbrenners ecologische systeemtheorie (1979)

kijkt het huidige onderzoek daarom naar achtergrondkenmerken van deze ouders, hun kinderen en situationele gezinskenmerken, als verklarende factoren voor hoe ouders de mediaopvoeding beleven. Daarbij gaat het om het geslacht en het opleidingsniveau van de ouders, de gezinssamenstelling en leeftijden van de kinderen, de aanwezigheid van zowel traditionele als nieuwe beeldschermmedia in huis (bijvoorbeeld tv versus tablets en smartphones), en de tijd die kinderen met media doorbrengen in het algemeen en met verschillende media-inhouden. Daarnaast bevat de dataset informatie over verschillende opvattingen die ouders huidige over media voor jonge kinderen en de vaardigheid van kinderen om beeldschermmedia te kunnen gebruiken. Deze focus leidt tot de volgende onderzoeksvragen:

1. *In welke mate hebben ouders van jonge kinderen vragen bij de mediaopvoeding en welke kenmerken van de ouders, het gezin of het kind dragen bij aan het hebben van vragen bij de mediaopvoeding?*
2. *In welke mate hebben ouders vertrouwen in de mediaopvoeding en hangt hun zelfvertrouwen samen met kenmerken van de ouders, het kind en het gezin?*
3. *In welke mate raadplegen ouders informatiebronnen voor de mediaopvoeding en om wat voor bronnen gaat het dan?*
4. *Welke kenmerken van de ouders, het gezin of het kind dragen naast het hebben van vragen en het zelfvertrouwen bij aan het zoeken naar ondersteunende informatie over mediaopvoeding?*

Methode

In maart 2014 is in opdracht van Mediawijzer.net vanwege de *Week van de Media Ukkies* (www.mediaukkie.nl) een online vragenlijst voorgelegd aan 3.262 ouders met één of meer jonge kinderen tussen de 0 en 7 jaar. Hierop hebben 1.156 ouders gereageerd. De respondenten zijn online benaderd via het *Direct Research EUpanel* waarin ruim 30.000 leden zitten. Na inspectie van de antwoorden op alle voor dit onderzoek relevante vragen vielen 371 ouders af, omdat zij niet alle vragen hadden beantwoord of deze niet van toepassing vonden op hun gezinssituatie. Bij nadere analyse bleek dat het relatief vaak om ouders met baby's of peuters ging. Op andere essentiële kenmerken verschilden de uitgesloten ouders niet van ouders die wel alle relevante vragen hadden beantwoord. De uiteindelijke steekproef bestond daardoor uit 785 ouders.

TABEL 1. Beschrijvende statistieken van de afhankelijke en onafhankelijke variabelen (N=785)

	Range	Gemiddelde	SD	Betrouw- baarheid
Ouderkenmerken				
Opleidingsniveau ouder	1-3	2,07	,71	
Geslacht ouder (2=moeder)	1-2	1,55	,50	
Opvattingen over media en kinderen				
Positieve leereffecten	1-5	3,72	,64	$\alpha = ,89$
Negatieve effecten, risico's	1-5	3,41	,77	$\alpha = ,68$
Beter helemaal geen media	1-5	3,38	,73	$\alpha = ,65$
Zoethouder	1-5	3,33	,79	$r = ,40$
Te gecompliceerd	1-5	2,52	,77	$r = ,46$
Gezinskenmerken				
Andere jongere kinderen thuis (1=ja)	0-1	,42	,49	
Kinderen ouder dan 7 jaar thuis (1=ja)	0-1	,35	,48	
# tv- en/of dvd-toestellen thuis	0-8	2,80	2,02	
# (vaste) computers thuis	0-7	2,18	1,14	
# smartphones thuis	0-4	1,74	,99	
# (mobiele) gameconsoles thuis	0-8	1,68	1,62	
# tablets thuis	0-4	1,18	,90	
Kindkenmerken				
Leeftijd	0-7	4,38	2,02	
Mediavaardigheden	1-4	2,43	,71	$\alpha = ,78$
Gebruik media-inhouden				
Educatieve spellen	1-5	2,71	,80	$\alpha = ,68$
Filmpjes kijken en maken	1-5	2,68	1,00	
Actiespellen	1-5	1,90	,77	$\alpha = ,73$
(Video)telefoneren	1-5	1,74	,67	$r = ,28$
Sociale media	1-5	1,30	,60	$\alpha = ,85$
Tijd besteed aan media (minuten/dag)	0-225	75,18	71,94	
Vragen bij mediaopvoeding	0-4	2,51	,74	$\alpha = ,96$
Zelfvertrouwen in opvoeding	1-5	3,84	,67	$\alpha = ,89$
Consultatie professionele informatiebronnen	0-5	1,59	,81	$\alpha = ,92$
Consultatie vrienden en familie	0-5	2,44	1,00	$r = ,71$

Vragenlijst

Per huishouden vulde een van de ouders de vragenlijst in met het oudste thuiswonende kind onder de 8 jaar in gedachten als object van de mediaopvoeding. Tabel 1 geeft een overzicht van de variabelen die in deze studie zijn gebruikt en de psychometrische kenmerken.

Achtergrondkenmerken van de ouders zijn het geslacht (55% was moeder) en het opleidingsniveau, gemeten als *laag* (hoogst behaalde diploma vmbo, mavo; 22%), *midden* (mbo, havo, vwo; 49%), of *hoog* (hbo, universiteit; 29%). Daarnaast zijn ouderlijke opvattingen over de rol van media voor kinderen bepaald door 22 uitspraken over jonge kinderen en media voor te leggen, waarbij de antwoordopties varieerden van ‘helemaal oneens’ tot ‘helemaal eens’. Via een principale componentenanalyse (Oblimin rotatie; $\delta = 0$; verklaarde variantie = 67,3%) zijn na eliminatie van zeven items met dubbele ladingen uiteindelijk vijf typen opvattingen onderscheiden: *positieve leer-effecten* (‘media gebruiken is goed voor later op school’, ‘media zijn goed voor de ontwikkeling later’, ‘van media kan mijn kind van alles leren’, ‘van media kan mijn kind Engels leren’, ‘digitale media zijn goed vanwege het actieve gebruik’); *negatieve effecten* (‘media hebben het risico dat mijn kind dingen ziet of doet die ongeschikt zijn’, ‘door media kan mijn kind in contact komen met verkeerde personen’, ‘via media kan mijn kind makkelijk ongewenste aankopen doen of onbedoeld een abonnement afsluiten’); *gecompliceerd* (‘media sluiten niet aan op de interesses van mijn kind’, ‘media zijn veel te gecompliceerd voor mijn kind’); *beter helemaal geen media* (‘gewoon speelgoed is beter voor mijn kind’, ‘ik zie liever dat mijn kind met andere dingen bezig is dan met media’, ‘door media kan mijn kind niet met andere kinderen samen spelen, leren of ontdekken’); en *media als zoethouder* (‘als mijn kind media gebruikt biedt dat een rustmoment voor mezelf’, ‘mijn kind wordt rustig als hij/zij media gebruikt’).

Bij de gezinskenmerken is gekeken naar de aanwezigheid van andere kinderen ouder dan 7 jaar thuis (35% van de ouders had één of meer oudere kinderen) en naar de aanwezigheid van andere jongere kinderen (42%). Daarnaast is voor verschillende typen media vastgesteld hoeveel werkende apparaten er in huis zijn: tv’s en/of dvd-spelers (4% had geen tv of dvd-speler, 35% had twee apparaten, 27% drie apparaten en 13% had er vier, de rest had er meer), gameconsoles en/of handheld spelcomputers (bij 26% niet aanwezig, 29% had er één, 19% had er twee en 12% had drie spelapparaten), vaste computers en/of laptops (1% had er geen, 67% had er één of twee en 28% had er drie), tablets (20% had geen tablet, 51% had er één en 20% had er twee) en smartphones (12% had er geen, 23% één en 48% twee).

Voor het kind rapporteerde de ouder de leeftijd in jaren (11% was 1 jaar of jonger, 20% was 2 of 3 jaar, 33% was 4 of 5 jaar en 35% was 6 of 7 jaar) en hoelang het kind elk van de in huis aanwezige media-apparaten gemiddeld per dag gebruikt. Sommatie van de bestede mediatijd over de verschillende apparaten, waarbij enkele outliers conform

Kline (2011) zijn herberekend tot $3xSD$, wees uit dat 24% 0-15 minuten aan media besteedt, 10% 15-30 minuten, 20% 30-60 minuten, 15% 60-90 minuten, 10% 90-120 minuten en 21% meer dan twee uur. Voor het gebruik van media-inhouden rapporteerden de ouders hoe vaak hun kind achttien activiteiten via digitale media doet (gemeten op vijf puntsschalen van 'nooit' tot 'heel vaak'). Principale componentenanalyse op deze data (Oblimin rotatie; $\Delta = 0$; verklaarde variantie = 71,3%) wees, na eliminatie van vijf items met dubbele of onlogische ladingen op het gebruik van vijf activiteiten: *educatieve spelletjes* (tekenspelletjes/kleurplaten, geheugenspelletjes, puzzel/denkspelletjes, educatieve toepassingen); *filmpjes kijken* (filmpjes op bijv. YouTube bekijken); *actiespelletjes* (behendigheidspelletjes, avonturenspelletjes, schiet/vechtspelletjes); *video-telefoneren* (beeldcontact via Skype/Facetime, met anderen bellen); en *sociale media* (op sociale media actief zijn, sms'en/whatsappen, chatten). Om de *mediavaardigheid* van de kinderen vast te stellen rapporteerden de ouders voor acht uitspraken in welke mate, variërend op een vierpuntsschaal van 'klopt helemaal niet voor het kind' tot 'klopt helemaal voor het kind', hun kind een apparaat of een digitale applicatie kan bedienen. De items zijn in navolging van Nikken en Schols (2015) tot een schaal gesommeerd.

De mate waarin ouders *vragen bij de mediaopvoeding* hebben, is gemeten door bij elf voorbeelden van regelmatig voorkomende twijfels bij het gebruik van media door kinderen na te gaan of dat vraagstuk ook in het gezin speelt, bijvoorbeeld: 'Vanaf welke leeftijd mag mijn kind online gaan?', 'Hoe bepaal ik of websites, apps, spelletjes goed zijn?', 'Wat is voor mijn kind een normale tijd om per dag gebruik te maken van media?', 'Hoe houd ik het gebruik van media door mijn kind het beste in de hand?'. Antwoordopties varieerden op een vijfpuntsschaal van 'speelt helemaal niet in de opvoeding van mijn kind' tot 'speelt heel erg sterk in de opvoeding van mijn kind'. De elf voorbeelden zijn ontleend aan Duimel en Meijering (2013) en de website *mediaopvoeding.nl* waar ouders hun problemen, zorgen of twijfels over de mediaopvoeding en het mediagebruik van hun kinderen aan experts kunnen voorleggen.

Het *zelfvertrouwen* van de ouder in de mediaopvoeding omvat vijf uitspraken over het begeleiden van het mediagebruik van het kind, bijvoorbeeld: 'praten over wat echt en fantasie is op televisie', 'het kind helpen als het geschrokken is bij enge filmpjes' en 'zeurgedrag voorkomen na reclames voor snoep of speelgoed'. Ouders rapporteerden voor elk item op een vijfpuntsschaal variërend van 'vind ik heel erg moeilijk' tot 'vind ik heel makkelijk' hoe zij de activiteit voor zichzelf vonden.

Om vast te stellen in welke mate ouders *ondersteuningsbehoefte* hebben en waar zij antwoorden zoeken als zij een vraag of onzekerheid hebben bij de mediaopvoeding zijn verschillende personen, organisaties of mediabronnen voorgelegd, te weten: de leerkracht of medewerker kinderopvang, familieleden, vrienden of kennissen, burens, een medewerker van het CJG of de Opvoedwinkel, bibliothekmedewerker, gespecialiseerde websites over mediaopvoeding, contacten op sociale media, of de zoekfunctie

van Google. De antwoordopties bij deze elf informatiebronnen varieerden op een zespuntsschaal van 'raadpleeg ik nooit' tot 'raadpleeg ik heel vaak'.

Resultaten

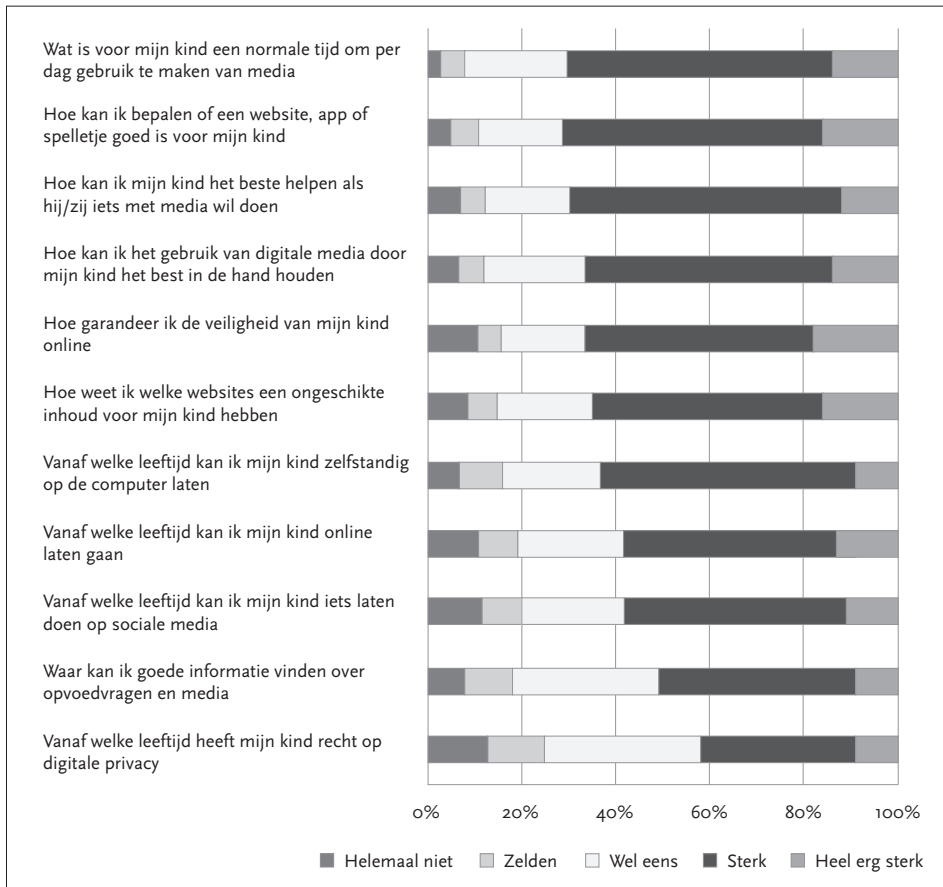
Vragen bij mediaopvoeding

Ouders zeggen dat gemiddeld 6,8 vragen (zeer sterk) spelen in hun opvoedsituatie, terwijl bij ruim driekwart van de ouders (78,4%) minstens een van de elf opvoedvragen (zeer sterk) in de opvoeding speelt. Vragen bij de mediaopvoeding die ouders relatief het meest tegenkomen gaan vooral over wat een normale tijd per dag is om aan media te besteden, hoe je geschikte media voor kinderen kunt herkennen, hoe je het mediagebruik het best kunt reguleren, hoe je kinderen het best kunt ondersteunen en hoe je de online veiligheid kunt garanderen (zie figuur 1). Voor elk van deze vijf opvoedvragen geven minstens twee op de drie ouders aan dat dit hen (sterk) bezighoudt in de dagelijkse mediaopvoeding.

Om na te gaan of ouders verschillende typen vragen hebben bij de mediaopvoeding is een principale componentenanalyse (Oblimin rotatie, $\delta = 0,0$; verklaarde variantie = 61,9%) uitgevoerd op de data van de elf vraagstukken. De factoranalyse resulteerde in twee factoren met respectievelijk vijf en zes items (factorladingen varieerden op de eerste factor van 0,74 tot 0,85 en op de tweede van 0,63 tot 0,78). Bij beide factoren gaat het echter om dezelfde soort vragen, bijvoorbeeld over ongeschikte media of onveilige inhoud, of vanaf welke leeftijd kinderen bepaalde media kunnen gebruiken. Omdat de items per factor niet duidelijk wijzen op twee theoretisch verschillende typen opvoedvragen is besloten alle elf items samen te nemen tot een schaal *vragen bij de mediaopvoeding* ($\alpha = 0,96$).

Om te bepalen in hoeverre het voorkomen van vragen bij de mediaopvoeding binnen de groep ouders varieert is een hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd met de ouder-, gezins- en kindkenmerken als predictoren (zie tabel 2). Er zijn geen verschillen tussen vaders en moeders of tussen ouders met verschillende opleidingsniveaus in de mate waarin zij vragen over de mediaopvoeding hebben. Drie opvattingen van ouders over media voor kinderen blijken wel belangrijke voorspellers te zijn. Ouders die vinden dat de media negatieve effecten op kinderen kunnen hebben en ouders die vinden dat media te moeilijk voor kinderen zijn, hebben vaker vragen bij de mediaopvoeding van hun kind dan ouders die minder negatief over media-inhoud denken. Ouders die vinden dat kinderen beter helemaal zonder media opgroeien hebben daarentegen minder vaak vragen bij hun dagelijkse mediaopvoeding.

Bij de gezinskenmerken blijkt dat in gezinnen waar ook nog andere oudere kinderen in huis zijn, ouders significant vaker vragen bij hun mediaopvoedingsactiviteiten hebben dan in gezinnen waar geen oudere kinderen zijn. De aanwezigheid van

FIGUUR 1. *Mate waarin vragen over het mediagebruik van kinderen spelen bij ouders met jonge kinderen*

andere jongere kinderen maakt daarentegen niet uit voor het hebben van vragen over de media. Ook het aantal verschillende typen beeldschermen in huis, zowel traditionele (televisie) als moderne apparaten (tablets), maakt niet uit voor hoe sterk vragen bij de mediaopvoeding spelen.

Van de kindkenmerken is alleen de mediavaardigheid van belang. Ouders hebben wat vaker vragen bij de mediaopvoeding als hun kind beter is in het omgaan met elektronische media. Er is geen samenhang met de leeftijd van de kinderen, met hoelang kinderen de media gebruiken of wat kinderen met de media doen.

TABEL 2. *Hiërarchische voorspelling van de vragen bij mediaopvoeding en de ervaren opvoedingscompetentie door kenmerken van de ouder, het gezin en het kind (gestandaardiseerde coëfficiënten)*

	Vragen bij mediaopvoeding	Opvoedingscompetentie
Ouderkenmerken		
Opleidingsniveau	-,00	-,01
Geslacht ouder (2=moeder)	-,05	-,04
Opvattingen over kind en media		
Positieve leereffecten	-,04	,20***
Negatieve effecten, risico's	,16***	,03
Beter helemaal geen media	-,15***	,11**
Zoethouder	,05	-,05
Te gecompliceerd	,08*	-,09*
Gezinskenmerken		
Jongere kinderen thuis (1=ja)	-,01	,07
Oudere kinderen thuis (1=ja)	,21***	,16***
# tv-toestellen thuis	-,06	-,04
# computers thuis	-,03	,06
# smartphones thuis	-,01	,08*
# game consoles thuis	-,00	,10*
# tablets thuis	,05	-,04
Kindkenmerken		
Leeftijd	,07	,06
Mediavaardigheden	,11*	,15**
Gebruik media-inhouden		
Actiespellen	,05	-,05
Educatieve spellen	,06	,18***
Sociale media	,06	-,13**
(Video)telefoneren	-,05	,01
Filmpjes kijken	-,02	,01
Tijd besteed aan media	,05	,02
R^2	,18	,22
$F(df = 22,763)$	8,60***	11,14***

NB: * $p < 0,050$; ** $p < 0,010$; *** $p < 0,001$.

Zelfvertrouwen in de mediaopvoeding

Ouders rapporteerden in het algemeen dat ze tamelijk veel vertrouwen hebben in hun mediaopvoeding. Dit geldt voor elk van de vijf voorgelegde situaties. Tegelijkertijd geldt echter ook dat ongeveer een op de acht ouders de voorgelegde opvoedsituaties wel 'enigszins lastig' of 'zeer lastig' vond om zelf uit te voeren. De vijf items correleren ook allemaal relatief sterk met elkaar (Pearsons r is gemiddeld 0,55, variërend van 0,43 tot 0,75). Dat betekent dat als ouders moeite hebben met een opvoedsituatie, ze ook meer moeite hebben met de andere situaties. Aangezien een principale componentenanalyse eveneens uitwees dat alle opvoedsituaties hoog op een factor laden, die 64,2% van de variantie verklaart, zijn de vijf items samengevoegd tot een schaal voor zelfvertrouwen in de mediaopvoeding ($\alpha = .89$).

Zoals de tweede kolom van tabel 2 laat zien, vinden ouders met meer zelfvertrouwen vaker dat media positieve effecten kunnen hebben op kinderen en minder vaak dat de media te gecompliceerd zijn voor kinderen. Tegelijkertijd vinden deze ouders ook vaker dat kinderen beter geen media zouden moeten benutten. Tussen vaders en moeders en ouders met verschillende opleidingsniveaus zijn geen significante verschillen. Verder hebben ouders in gezinnen waar ook nog andere oudere kinderen zijn en waar meer smartphones en gameconsoles in huis zijn meer zelfvertrouwen in hun mediaopvoeding dan in gezinnen zonder oudere kinderen of waar minder smartphones en consoles zijn. De aanwezigheid van andere typen beeldschermen of van jongere kinderen hangt niet samen met het zelfvertrouwen in de mediaopvoeding. Tot slot blijkt dat als ouders zichzelf meer competent in de mediaopvoeding vinden, zij ook de mediavaardigheden van hun kind hoger inschatten. Verder zijn kinderen van zelfverzekerde ouders vaker bezig met educatieve spelletjes en applicaties en minder vaak met sociale media.

Ondersteuningsbehoefte bij mediaopvoedingsvragen

Om vast te stellen wat voor informatiebronnen ouders raadplegen als zij vragen hebben over de mediaopvoeding is opnieuw een principale componentenanalyse met Oblimin rotatie (delta = 0,0) toegepast. Volgens deze analyse, die 73,1% van de variantie verklaart, consulteren ouders wanneer zij twijfels of vragen hebben over het mediagebruik van hun kinderen of de mediaopvoeding twee duidelijk verschillende typen informatiebronnen. Het eerste type zijn professionele bronnen, bestaande uit zowel individuen als organisaties en media. De andere informatiebron voor ouders is niet-professioneel, oftewel familieleden en vrienden of kennissen. Omdat het raadplegen van burens op beide factoren hoog laadde (scores hoger dan 0,54), is deze bron niet gebruikt bij het vervolgens maken van de schalen 'consultatie professionele bronnen' en 'consultatie familie en vrienden'. De schalen zijn geconstrueerd door de items die de factoren definiëren te sommeren en te middelen voor het aantal items in de schaal. Volgens een t -test blijken ouders als zij vragen hebben over de mediaopvoeding, significant vaker met mensen in hun naaste omgeving te praten dan dat ze professionele bronnen raadplegen, $t(784) = 27,84; p < 0,001$.

Om tot slot te bepalen in hoeverre de mate waarin de consultatie van beide typen informatiebronnen varieert binnen de groep ouders zijn opnieuw hiërarchische regressieanalyses uitgevoerd. Om de unieke bijdrage van de kenmerken van de ouder of het gezin en van de kinderen aan de informatiebehoefte te bepalen, zijn in een eerste stap het hebben van mediaopvoedingsvragen en het zelfvertrouwen in de mediaopvoeding als predictoren gebruikt. Vervolgens zijn de kenmerken van de ouders, het gezin en het kind in de tweede stap als predictoren toegevoegd. Zoals tabel 3 (zie modellen 1) laat zien, raadplegen ouders bij wie vragen over de mediaopvoeding spelen, beduidend vaker beide typen bronnen voor advies bij de mediaopvoeding dan ouders bij wie geen of minder vragen spelen. Ouders die weinig zelfvertrouwen in de mediaopvoeding hebben raadplegen daarnaast ook vaker professionele bronnen. De vragen over het mediagebruik van de kinderen en het zelfvertrouwen verklaren respectievelijk 20% van de verklaarde variantie voor professionele informatiebronnen en 15% voor adviezen van familie of vrienden.

TABEL 3. *Hiërarchische voorspelling van de herkenbaarheid van mediaopvoedingsvragen en van de consultatie van twee typen informatiebronnen bij vragen over mediaopvoeding door ouder-, gezin- en kindkenmerken (gestandaardiseerde coëfficiënten)*

	Professionele bronnen		Familie en vrienden	
	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2
Vragen bij mediaopvoeding	,45***	,40***	,39***	,38***
Opvoedingscompetentie	-,13***	-,07*	-,01	-,01
Ouderkenmerken				
Opleidingsniveau		,01		,09**
Geslacht ouder (2=moeder)		-,07*		,01
Ouderlijke opvattingen				
Positieve leereffecten		-,00		,03
Negatieve effecten, risico's		-,03		,02
Beter helemaal geen media		-,06		,08*
Zoethouder		,04		,02
Te gecompliceerd		,20***		,05
Gezinskenmerken				
Jongere kinderen thuis (1=ja)		-,04		,02
Oudere kinderen thuis (1=ja)		-,13***		-,03
# televisietoestellen thuis		-,02		-,05
# computers thuis		,00		-,01
# smartphones thuis		-,01		-,01
# gameconsoles thuis		,01		,04
# tablets thuis		-,01		-,04

	Professionele bronnen		Familie en vrienden	
	Model 1	Model 2	Model 1	Model 2
Kindkenmerken				
Leeftijd		-,04		-,03
Mediavaardigheden		,08		,04
Gebruik media-inhouden				
Educatieve spellen		,03		,04
Filmpjes kijken		-,03		,05
Actiespellen		,04		,02
Sociale media		,20***		,06
(Video)telefoneren		,07*		,08*
Tijd besteed aan media		-,03		,03
R ²	,20	,32	,15	,17
F(df = 2,783)		100,35***		70,60***
F(df = 22,763)		16,32***		7,86***

NB: * $p < 0,050$; ** $p < 0,010$; *** $p < 0,001$.

Volgens het tweede model voor het consulteren van professionele bronnen, verklaren de achtergrondkenmerken nog eens 12% van de variantie. Vaders en ouders die media voor kinderen te gecompliceerd vinden raadplegen vaker zulke informatiebronnen dan moeders en ouders die media niet te moeilijk voor kinderen vinden. Ouders van kinderen die vaker sociale media gebruiken en in iets mindere mate bezig zijn met andere vormen van digitale communicatie zijn ook significant vaker op zoek naar professionele ondersteuning bij de mediaopvoeding. In gezinnen waar andere oudere kinderen wonen maken ouders daarentegen juist significant minder vaak gebruik van professionele informatiebronnen. De aanwezigheid van verschillende typen beeldschermen in huis hangt niet samen met de behoefte aan professionele ondersteuning.

De mate waarin ouders hun familie of vrienden raadplegen bij mediaopvoedingsvragen hangt met vier kenmerken samen, maar de verbanden zijn niet erg sterk waardoor slecht 2% extra variantie verklaard wordt (zie tabel 3, model 2). Informatie bij naasten inwinnen over de mediaopvoeding komt wat vaker voor bij hoger opgeleide ouders dan bij lager opgeleide ouders en bij ouders die vinden dat kinderen beter af zijn zonder media. Daarnaast praten ouders die meer tablets in huis hebben minder vaak met vrienden of kennissen over de mediaopvoeding, terwijl ouders vaker informatie bij hen inwinnen als hun kinderen via de media bellen of skypeen. Alle andere kenmerken houden geen verband met de mate waarin ouders met familie of vrienden over de mediaopvoeding praten.

Discussie

Ouders en kinderen zijn fundamenteel anders gaan leven, werken, spelen en communiceren door de komst van nieuwe mediatechnologieën (Plowman, McPake & Stephen, 2010; Takeuchi, 2011). Volgens artsen en opvoedingsdeskundigen is dit niet bevorderlijk voor jonge kinderen (American Academy of Pediatrics 2001, 2011; Landsmeer et al., 2014), hoewel anderen menen dat tablets en smartphones voor jonge kinderen wel positief kunnen zijn (Christakis, 2014). Om na te gaan hoe ouders de mediaopvoeding van jonge kinderen beleven, welke ouders daar meer moeite bij hebben en in welke mate ouders informatie zoeken voor hun vragen bij de mediaopvoeding is een enquête gehouden onder een ruime groep ouders met jonge kinderen onder de 8 jaar. In lijn met Bronfenbrenners (1979) ecologische systeemtheorie is daarbij gekeken naar verschillende op elkaar ingrijpende factoren binnen het microsysteem van het gezin en in het macrosysteem van professionele informatiebronnen en media-instituten. De resultaten wijzen op een aantal interessante bevindingen die om verder onderzoek vragen of die relevant zijn voor professionals in de opvoedingsondersteuning en de bevordering van mediawijsheid.

Als eerste blijkt dat, hoewel de meerderheid van de ouders met jonge kinderen zichzelf tamelijk competent vindt in de mediaopvoeding, alle daagse vragen of zorgen rond het mediagebruik van kinderen zeer herkenbaar zijn onder de ouders. Van bijna alle voorgelegde vraagstukken geeft ongeveer de helft van de ouders aan dat die vragen bij hen in de opvoeding enigszins tot zeer sterk spelen, wat in lijn is met onderzoek naar lichte opvoedvragen in de opvoeding in het algemeen (Hermanns, 2009). Vooral de vraag hoelang kinderen media mogen gebruiken houdt veel ouders bezig, naast vragen naar wat goede en ongeschikte media zijn. Helaas kon binnen de set van elf verschillende opvoedvragen over kind en media geen duidelijk patroon ontdekt worden van vraagstukken waar ouders tegenaan lopen. Waar voorgaand onderzoek naar (media)opvoedingsvragen wijst op een duidelijke typering van thema's als vragen over media-inhoud en over tijdbesteding (o.a. Prinsen et al., 2012; Duimel & Meijering, 2013; Nikken & Markx, 2014), geven de resultaten daar nu geen steun voor. Mogelijk hebben ouders van heel jonge kinderen nog geen uitgesproken beeld van de soorten vragen die kunnen spelen. Tegelijk kan het ook zijn dat in dit onderzoek te weinig onderscheidende vragen zijn voorgelegd. Vervolgonderzoek met een uitgebreidere set van problemen, twijfels, zorgen en vragen rond mediaopvoeding zou hier meer inzicht in kunnen geven.

Opvallend is dat de vragen rond kinderen en media vooral spelen in gezinnen waar ook nog andere oudere kinderen opgroeien. Als er andere jongere kinderen in het gezin zijn, spelen de vragen niet meer of minder. Dat wijst erop dat niet de gezinsgrootte in het algemeen een voorspeller is van vragen bij de mediaopvoeding, maar juist de aanwezigheid van oudere kinderen in huis. Een verklaring zou kunnen zijn dat die oudere kinderen een ander, meer gevorderd mediagebruik vertonen waar het

jongere kind zich aan wil optrekken. Ouders moeten dan voor dat jongere kind ook meer aan mediaopvoeding doen. Die verklaring wordt ondersteund door het feit dat ouders ook meer vragen over de mediaopvoeding hebben, wanneer het jongere kind meer mediavaardig is en als ze zelf meer overtuigd zijn van de negatieve effecten van media op kinderen, media te moeilijk voor kinderen vinden, en kinderen liever zien opgroeien zonder media. Mogelijk zet het vooruitstrevend mediagebruik van de jongere kinderen ouders aan het denken over hun mediaopvoeding en welke media dan wel geschikt zijn, omdat het mediagebruik met zich mee kan brengen dat het kind eerder en makkelijker in aanraking komt met verkeerde, schadelijke media-inhouden. Met andere woorden, net als algemene opvoedingsvragen vooral opspelen als het kind aan een nieuwe ontwikkelingstaak toe is (Prinsen et al., 2012), geldt dat dus ook voor vragen bij de mediaopvoeding.

Interessant is dat de aanwezigheid van oudere kinderen in huis en de gevorderde mediavaardigheid van het kind beide ook positief samenhangen met het zelfvertrouwen van de ouders in de mediaopvoeding. Wellicht hebben ouders bij de oudere kinderen al eerder ervaring opgedaan met vragen rond de mediaopvoeding, waardoor het ondanks meer opvoedvragen bij het tweede of derde kind niet lastiger wordt. Ouders met meer zelfvertrouwen in hun mediaopvoeding hebben ook een positieve kijk op media voor kinderen qua effecten of qua moeilijkheidsgraad, en zien dat hun kinderen vooral educatieve media gebruiken en nog weinig sociale media. Het lijkt er dus op dat als het mediagebruik van jonge kinderen passend is met hun ontwikkelingsbehoeften en in lijn is met de positieve verwachtingen van de ouders, dit terug te zien is in het vertrouwen in de opvoeding. Meer zelfverzekerde ouders menen overigens ook dat kinderen (soms) beter geen media kunnen gebruiken, wat mogelijk inhoudt dat deze ouders het mediagebruik van hun kinderen ook beter weten te reguleren.

Verrassend is dat de aanwezigheid van beeldschermen in huis niet of nauwelijks verband houdt met de mate waarin ouders vragen hebben over de opvoeding of twijfelen aan hun opvoedcompetenties. Zowel voor traditionele media als de televisie en computer, als voor nieuwere apparaten als tablets en smartphones, geldt niet dat meer van deze apparaten in huis een negatieve uitwerking heeft op de beleving van de mediaopvoeding. Integendeel, in gezinnen waar meer smartphones of spelconsoles zijn, zijn ouders zelfs juist iets meer zelfverzekerd over hun mediaopvoeding. Kennelijk is het aantal beeldschermen thuis dus niet bepalend voor meer opvoedvragen en meer problemen bij de mediaopvoeding. Wel kan het zijn dat ouders die menen dat de mediaopvoeding goed gaat, en daarmee ook het mediagebruik van hun kinderen, er bewust voor kiezen om meer smartphones of gameconsoles voor de verschillende gezinsleden aan te schaffen. Vervolgonderzoek zou hier op in kunnen gaan door na te vragen hoe ouders aankijken tegen het aanschaffen van nieuwe media voor hun kinderen en welke beweegredenen ze daarbij hebben.

Eveneens opvallend is dat ouders met een hogere opleiding niet meer of minder vragen hebben over de mediaopvoeding of meer of minder zelfvertrouwen dan ouders met een lagere opleiding. Doorgaans hebben ouders met minder opleiding meer problemen met de opvoeding en zijn ze ook minder zelfverzekerd (Prinsen et al., 2012). Onderzoek naar de mate waarin ouders aan mediaopvoeding doen heeft ook uitgewezen dat ouders met verschillende opleidingsniveaus onderscheidend zijn in hoe vaak zij met hun kinderen over media praten, restricties opleggen of technische applicaties toepassen (bijv. Notten & Kraaykamp, 2009; Nikken & Jansz, 2006, 2013). Mogelijk hangt de frequentie van mediaopvoedingsgedragingen niet direct samen met hoe ouders denken over hun opvoedvaardigheden of met de opvoedvragen waar ze voor gesteld staan. Ook hier zou vervolgonderzoek meer inzicht in kunnen geven.

Ouders die problemen of vragen bij de mediaopvoeding ervaren zoeken overduidelijk steun bij zowel professionele informatiebronnen als bij familieleden of vrienden en kennissen. Net als voor algemene opvoedingsvragen (Prinsen et al., 2012; Nikken & Markx, 2014) prefereren ouders daarbij het gesprek met familie of vrienden boven het zoeken van steun bij professionals. Praten over de mediaopvoeding met naasten lijkt daarbij niet ingegeven door moeite met de opvoeding, omdat er geen samenhang is met het zelfvertrouwen. Ook lijkt praten met vrienden en kennissen tamelijk universeel, omdat er nauwelijks verschillen zijn tussen ouders of gezinnen met verschillende kenmerken. Alleen hoger opgeleide ouders, ouders die vinden dat kinderen beter geen media gebruiken en ouders met kinderen die vaker bellen of skypen, praten wat vaker met familie of vrienden over de mediaopvoeding. Mogelijk is het onder vrienden en kennissen vooral gebruikelijk om het te hebben over de rol van de media in het algemeen voor de ontwikkeling van het kind versus andere vrijetijdsbesteding. Verder zou het kunnen dat hoger opgeleide ouders eerder verwachten dat personen in hun directe omgeving, die doorgaans ook meer hoogopgeleid zijn, in staat zijn om oplossingen bij mediaopvoedingsvragen onder woorden te brengen. Dat zou betekenen dat hoger opgeleide ouders inderdaad beter gebruikmaken van hun sociaal kapitaal in de directe omgeving voor de mediaopvoeding dan lager opgeleide ouders (cf. Notten & Kraaykamp, 2009). Op ouderavonden over media op scholen zou het voor lager opgeleide ouders bijvoorbeeld minder vanzelfsprekend kunnen zijn om hun ervaringen te delen met andere ouders waardoor zij met onbeantwoorde vragen blijven zitten. Initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van mediawijsheid en mediaopvoeding bij ouders zouden rekening kunnen houden met dit soort sociaal-economische verschillen.

Bij het raadplegen van professionele informatiebronnen is het opvallend dat ouders in gezinnen waar ook oudere kinderen zijn juist minder vaak zulke bronnen raadplegen. Zoals hiervoor geschetst, komen ouders meer problemen bij de mediaopvoeding tegen als er oudere kinderen in huis zijn. Tegelijkertijd voelen deze ouders zich ook meer competent. Ouders die enkel één of meer kinderen onder de 8 jaar hebben zoeken dus juist wel significant vaker hulp. Dit strookt met bevindingen voor algeme-

ne opvoedingsvragen; ouders van eerste en jongere kinderen hebben de meeste behoefte aan steun (Hermanns, 2009). Ouders die de media te moeilijk voor hun kinderen vinden en die, in lijn met voorgaand onderzoek (Sanders et al., 2003; Nikken & Markx, 2014), minder zelfvertrouwen in de (media)opvoeding hebben zoeken eveneens meer steun bij professionele informatiebronnen. Dit impliceert dat professionele opvoedingsondersteuning die gericht is op het bevorderen van mediawijsheid via de mediaopvoeding ook oog moet hebben voor het zelfvertrouwen van de ouders en voor de mediavaardigheden van hun kinderen. Ouders informeren over wat de media voor de ontwikkeling van hun kind kan betekenen kan nuttig zijn, maar ouders vooral ook praktisch ondersteunen in hun opvoedingsvaardigheden lijkt minstens even belangrijk om de mediaopvoeding in het gezin in goede banen te kunnen leiden. Goed geïnformeerde en zelfverzekerde ouders kunnen beter inschatten welke media-inhoud aansluit op het ontwikkelingsniveau van het kind.

Tot slot, wanneer jonge kinderen de media vaker gebruiken voor communicatiedoel-einden, zoals (video)telefoneren en sociale media, blijken ouders ook een duidelijke behoefte te hebben aan professionele ondersteuning. Zoals hiervoor geschetst, lijkt het er dus niet alleen op dat het meer autonome mediagedrag van de jonge kinderen en de keuze voor sociale media samengaat met meer vragen over de mediaopvoeding, maar ook dat ouders dan meer behoefte hebben aan professionele informatie en steun. Opvoedingsondersteuning gericht op de mediaopvoeding van jongere kinderen doet er dus goed aan ouders vooral te helpen bij het verantwoord en leeftijdsadequaat omgaan met Facebook, Whatsapp, Twitter, Skype en andere communicatie-applicaties die voorkomen op websites of in spelletjes die jongere kinderen graag gebruiken.

Dit onderzoek heeft de intentie inzicht te geven in hoe ouders van jonge kinderen de mediaopvoeding beleven, in hoeverre ouders ondersteuning zoeken bij vragen of problemen met de mediaopvoeding en welke kenmerken van de ouders, het gezin en de kinderen bepalend zijn voor die beleving en ondersteuningsbehoefte. Hiervoor is gebruikgemaakt van gegevens verkregen uit een steekproef van ouders met jonge kinderen tot 8 jaar in het kader van de *Week van de Media Ukkies* in het voorjaar van 2014. Een beperking van het huidige onderzoek is dat van de originele steekproef een relatief groot deel van de ouders afviel, omdat ze niet alle vragen hadden beantwoord of niet van toepassing vonden op hun mediaopvoeding. Daarbij ging het vaker om ouders van de allerjongste kinderen, waardoor die uiteindelijk ondervetegenwoordigd waren in het onderzoek. Een tweede beperking is dat de gelegenheidsenquête ook niet alle mogelijke achtergrondkenmerken bevatte. Zo is bijvoorbeeld het geslacht van de kinderen onbekend en is ook het mediagedrag van de ouders zelf niet bevraagd. Omdat er nog nauwelijks onderzoek is gedaan naar de beleving van de mediaopvoeding onder gezinnen met jonge kinderen zijn er ook nog geen gestandaardiseerde vragen of schalen voorhanden. De in dit onderzoek gebruikte meetinstrumenten lijken in het algemeen redelijk voldoende van kwaliteit (zie tabel 1), maar sommige

schalen kunnen nog aanzienlijk verbeterd worden. Met name bij de mediaopvoedingsvragen en opvattingen over kinderen en media lijkt uitbreiding gewenst om beter in te kunnen schatten wat de meest prangende onderwerpen op het gebied van de mediaopvoeding zijn voor ouders. Het zou interessant zijn om het onderzoek daarbij ook uit te breiden naar gezinnen met oudere kinderen of jongeren, zodat het spectrum van mediaopvoedingsvragen dan in beeld komt voor kinderen tot aan de adolescentie.

Literatuur

- American Academy of Pediatrics, Committee on Public Education (2001). Children, adolescents, and television. *Pediatrics*, 107, 423-426.
- American Academy of Pediatrics, Committee on Public Education (2011). Media use by children younger than 2 years. *Pediatrics*, 128, 1040-1045.
- Austin, E. (1993). Exploring the effects of active parental mediation of television content. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 37, 147-158.
- Austin, E. (2001). Effects of family communication on children's interpretation of television. In J. Bryant & J. A. Bryant (Eds.), *Television and the American Family* (pp. 377-396). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bocking, S., & Bocking, T. (2009). Parental mediation of television: Test of a German-speaking scale and findings on the impact of parental attitudes, sociodemographic and family-factors in German-speaking Switzerland. *Journal of Children and Media*, 3, 286-302.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Buijzen, M., & Valkenburg, P. (2005). Parental mediation of undesired advertising effects. *Journal of broadcasting and electronic media*, 49, 153-165.
- Chiong, C., & Shuler, C. (2010). *Learning: Is there an app for that? Investigations of young children's usage and learning with mobile devices and apps*. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.
- Christakis, D. (2014). Interactive media use at younger than the age of 2 years: Time to rethink the American Academy of Pediatrics guideline? *JAMA Pediatrics*, 168, 399-400.
- Duimel, M., & Meijering, I. (2013). *Professionals en ondersteuning bij mediaopvoeding*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut/Mijn Kind Online.
- Evans, C., Jordan, A., & Horner, J. (2011). Only two hours? A qualitative study of the challenges parents perceive in restricting child television time. *Journal of Family Issues*, 32, 1223-1244.
- Gutnick, A. L., Robb, M., Takeuchi, L., & Kotler, J. (2011). *Always connected: The new digital media habits of young children*. New York, NY: Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.
- Haines, J., O'Brien, A., McDonald, J., Goldman, R. E., Evans-Schmidt, M., Price, S., King, S., Sherry, B., & Taveras, E. M. (2013). Television viewing and televisions in bedrooms: Perceptions of racial/ethnic minority parents of young children. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 749-756.
- Hermanns, J. (2009). *Het opvoeden verleerd*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Ito, M., Baumer, S., Bittanti, M., Boyd, D., Cody, R., Herr-Stephenson, B., Horst, H., Lange, P., Mahendran, D., Martinez, K., Pascoe, C., Perkel, D., Robinson, L., Sims, C. & Tripp, L. (2010). *Hanging out, messing around, and geeking out: Kids living and learning with new media*. Massachusetts Institute of Technology.
- Kline, R. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York, NY: The Guilford Press.
- Landsmeer, N., L'Hoir, M. P., Schoenmakers, T., & Pillen, S. (2014). Kind en beeldscherm: Een te gehecht koppel. *Medisch Contact*, 21, 1038-1041.

- Marsh, J., Brooks, G., Hughes, J., Ritchie, L., Roberts, S., & Wright, K. (2005). *Digital beginnings: Young children's use of popular culture, media and new technologies*. University of Sheffield.
- Nathanson, A. (2004). Factual and evaluative approaches to modifying children's responses to violent television. *Journal of Communication*, 54, 321-336.
- Nikken, P., & Jansz, J. (2006). Parental mediation of children's videogame playing: A comparison of the reports by parents and children. *Learning, Media and Technology*, 31, 181-202.
- Nikken, P., & Jansz, J. (2013). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and Technology*. doi:10.1080/17439884.2013.782038
- Nikken, P., & Markx, I. (2014). *Opvoeden met media: Een verkennend onderzoek naar 'lastige' opvoedsituaties en het gebruik van opvoedingsondersteuning bij ouders met kinderen tot en met 12 jaar*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*. doi:10.1007/s10826-015-0144-4
- Notten, N., & Kraaijkamp, G. (2009). Parents and the media: A study of social differentiation in parental media socialization. *Poetics*, 37, 185-200.
- Ofcom (2014). *Children and parents: Media use and attitudes report*. London, UK: Ofcom.
- Plowman, L., McPake, J., & Stephen, C. (2010). The technologisation of childhood? Young children and technology in the home. *Children & Society*, 24, 63-74.
- Prinsen, B., L'Hoir, M. P., De Ruiter, M., Oudhof, M., Kamphuis, M., De Wolff, M. & Alpay, L. (2012). *Richtlijn opvoedingsondersteuning: voor opvoedingsvragen en lichte opvoedproblemen in de jeugdgezondheidszorg en het Centrum voor Jeugd en Gezin*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut/TNO.
- Rideout, V. (2011). *Zero to eight: Children's media use in America*. San Francisco: Common Sense Media. Gedownload, oktober 2013, van <http://www.commonsense.org/research>
- Sanders, M. R., Markie-Dadds, C., & Turner, K. M. T. (2003). Theoretical, scientific and clinical foundations of the Triple P-Positive Parenting Program: A population approach to the promotion of parenting competence. *Parenting Research and Practice Monograph No. 1*.
- Shuler, C. (2012). *iLearn II; An analysis of the education category of the iTunes app store*. New York: The Joan Ganz Cooney Center.
- Takeuchi, L. (2011). *Families matter: Designing media for a digital age*. New York, NY: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.
- Vaala, S., & Hornik, R. (2014). Predicting US infants' and toddlers' TV/video viewing rates: Mothers' cognitions and structural life circumstances. *Journal of Children and Media*, 8, 163-182.
- Valkenburg, P., Krcmar, M., Peeters, A., & Marseille, N. (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation: "instructive mediation," "restrictive mediation," and "social covieing". *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43, 52-66.
- Vandewater, E. A., Rideout, V. J., Wartella, E. A., Huang, X., Lee, J. H., & Shim, M. (2007). Digital childhood: Electronic media and technology use among infants, toddlers, and preschoolers. *Pediatrics*, 119, 1006-1015. doi:10.1542/peds.2006-1804
- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *The Journal of Family Communication*, 1, 211-231.
- Warren, R. (2003). Parental mediation of preschool children's television viewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 47, 394-417.
- Warren, R. (2005). Parental mediation of children's television viewing in low-income families. *Journal of Communication*, 55, 847-863.
- Whiteman, S., McHale, S., & Crouter, H. (2003). What parents learn from experience: The first child as a first draft? *Journal of Marriage and Family*, 65, 608-621.